

Sygn. akt V CSK 497/12

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku T. Dystrybucja S.A.
przy uczestnictwie D. G., S. G. oraz Skarbu Państwa - Starosty C.
o zasiedzenie służebności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w C.
z dnia 24 maja 2012 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu
w C., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 listopada 2011 r. Sąd Rejonowy w C. w sprawie z wniosku T. Dystrybucja S.A., przy uczestnictwie D. G., S. G. oraz Skarbu Państwa - Starosty C. stwierdził, że Skarb Państwa nabył z dniem 1 stycznia 1985 r. przez zasiedzenie służebność gruntową obciążającą nieruchomość położoną w S., gm. J., przy ul. P. 5, polegającą na prawie korzystania, obsługi, eksploatacji i dostępu do linii napowietrznej 15 kV w niezbędnym zakresie.

Z ustaleń wynika, że działka gruntu objęta wnioskiem wchodzi w skład większej nieruchomości, stanowiącej własność D. i S. małż. G. Przez działkę przebiega przesyłowa linia napowietrzna 15 kV, istniejąca od 1962 r. Oględziny linii odbywają się co pięć lat, w razie stwierdzenia usterek dokonywane są naprawy doraźne, co pięć lat wykonywano oględziny. Właścicielem linii przesyłowej jest obecnie wnioskodawca.

Sąd Rejonowy uznał, że spełnione zostały przesłanki pozwalające na stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa, który był posiadaczem samoistnym nieruchomości. Dwudziestoletni termin do zasiedzenia upłynął z dniem wskazanym w sentencji.

Postanowieniem z dnia 24 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w C. zmienił powyższe postanowienie i oddalił wniosek. Uznał, że konieczne do uwzględnienia wniosku było istnienie elementów konstrukcyjnych służebności gruntowej, w tymże przede wszystkim dotyczących nieruchomości władnej. Przed dniem 3 sierpnia 2008 r., tj. przed wprowadzeniem instytucji służebności przesyłu do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r., w systemie prawnym nie było takiej służebności. Ewentualna służebność, polegająca na korzystaniu z nieruchomości obciążonej w celu eksploatacji urządzeń przesyłowych, musiała mieć, zdaniem Sądu, charakter służebności gruntowej ze wszystkimi wymogami wynikającymi z treści art. 285 k.c. Służebność taka powinna zatem obciążać nieruchomość na rzecz właściciela innej wyraźnie wskazanej nieruchomości, tj. nieruchomości władnej. Ciężar jej wskazania i wykazania, że jej użyteczność ulega zwiększeniu

w związku z posadowieniem urządzeń przesyłowych na gruncie obciążonym spoczywa na wnioskodawcy, czego ten w niniejszej sprawie nie uczynił.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt. 1 k.p.c.), wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 285 oraz 292 k.c. poprzez przyjęcie, że na wnioskodawcy ciąży obowiązek wykazania nieruchomości władnącej i wykazania, że jej użyteczność uległa zwiększeniu w związku z posadowieniem urządzeń przesyłowych na gruncie obciążonym, podczas gdy nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu następuje przez przedsiębiorcę, a nie właściciela nieruchomości władnącej. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

U podstaw zaskarżonego postanowienia leży przeświadczenie Sądu Okręgowego o niezbędności wskazania przez wnioskodawcę i wyraźnego określenia w orzeczeniu nieruchomości władnącej, skoro przed wprowadzeniem do kodeksu cywilnego art. 305¹, co nastąpiło z dniem 3 sierpnia 2008 r., możliwość zasiedzenia służebności gruntowej istniała jedynie na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości. Pogląd Sądu Okręgowego stanowi przejaw sporu, jaki w tym zakresie zarysował się w doktrynie i w orzecznictwie. O ile bowiem obecnie przyjmowane jest jednolicie, że jest możliwe nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to nie ma zgodności poglądów odnośnie do tego, czy przed dniem 3 sierpnia 2008 r. mogło to nastąpić na rzecz przedsiębiorstwa, czy wyłącznie na rzecz właściciela konkretnie określonej nieruchomości władnącej. Zgodnie z jednym stanowiskiem, podzielanym przez Sąd Okręgowy, stwierdzenie nabycia służebności gruntowej wymaga istnienia dwóch nieruchomości, tj. nieruchomości obciążonej i nieruchomości władnącej, nie było bowiem możliwe istnienie służebności gruntowej bez nieruchomości, którą służebność obciąża. Pogląd taki zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09 (nie publ.). Zwolennicy przeciwnego poglądu dopuszczają taką możliwość z uwagi na cel służebności przesyłu, a więc ze względu na zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa i specyfikę sieci

przesyłowych. Uwzględnia się również pojęcie przedsiębiorstwa i oczywistość dysponowania przez przedsiębiorstwo nieruchomościami wchodzącymi w jego skład, a także fakt, że ułatwienie funkcjonowania przedsiębiorstwa zwiększa użyteczność wchodzących w jego skład nieruchomości, przy czym określenie konkretnej nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa nie jest konieczne. Stanowisko to, obecnie dominujące, zostało wyrażone przez Sąd Najwyższy w szeregu orzeczeń, w tym w postanowieniu z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06 (M. Prawn. 2006, nr 19), uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08 (Biul. SN 2008, nr 10, poz. 7, wyroku z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/2008 (nie publ.), postanowieniach z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08 (nie publ.), z dnia 22 lipca 2010 r. I CSK 606/09 (nie publ.), z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11 (nie publ.), z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 218/12 (nie publ.), z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12 (nie publ.), czy z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12 (nie publ.), uchwale z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/2013, Biul. SN z 2013 r., nr 6, w której wyraźnie kwestię tę ponownie wyjaśniono). Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w obecnie rozpoznawanej sprawie podziela argumenty przywoływane w powyższych orzeczeniach. Trzeba zwrócić uwagę, że w skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi zarówno nieruchomości, jak i sieci oraz inne urządzenia przesyłowe. Linie energetyczne stanowią zatem składnik przedsiębiorstwa i stają się elementem połączonego z nim systemu sieci, mają więc oczywisty funkcjonalny związek z innymi urządzeniami tej samej sieci, posadowionymi na innej nieruchomości, bez względu na jej usadowienie względem nieruchomości obciążonej. Właśnie ten funkcjonalny związek urządzeń przesyłowych z siecią przesyłową, wchodzącą w skład przedsiębiorstwa, a tym samym z nieruchomością wchodzącą również w skład przedsiębiorstwa, pozwala na stosowanie - w stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie art. 305¹ k.c. - przepisów art. 285 i 292 k.c. przez analogię, umożliwiającą ustanowienie służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, na rzecz przedsiębiorstwa, bez potrzeby wskazywania i określania w orzeczeniu nieruchomości władnącej. Podkreślić należy bowiem, że celem ustanowienia takiej służebności jest zwiększenie użyteczności właśnie przedsiębiorstwa, a nie jego konkretnie oznaczonej nieruchomości.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵
w związku z art. 13 § 2 k.c.

jw